

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
“доктор” по научната специалност “**Икономика и управление**”

на тема: „**Роля на проектното управление за повишаване на конкурентноспособността на предприятията в приоритетни сектори от икономиката на Казахстан**”

Автор: **Динара Ибадолаевна Сиздикова**

Рецензент: **проф. д.с.н. Лоретта Петрова Парашкевова**,
катедра „Администрация и управление”,
факултет „Международна икономика и администрация”
ВСУ „Черноризец Храбър”

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научноприложно отношение

Предложеният ми за рецензиране дисертационен труд засяга проблем и предметна област, която е безспорно дисертабилна.

Професионалното управление на проекти и неговото динамично развитие са мощен инструмент и двигател не само за създаване на нови стоки и услуги, а и за осъществяване на сериозни и целенасочени промени както в организациите, така и в основните социално-икономически системи, каквато е обществото.

През последните години, в Казахстан, нарастващо значение имат разработките, които са насочени към разработване на подходи, свързани с управление на проектите с цел повишаване на конкурентноспособността на предприятията и създаване на механизми за проектиране на нови инструменти за анализ, планиране, оценка на управленски решения и контрол на дейността в

съответствие с постоянно променящите се социално-икономически и научно-технологически условия. Недостатъчните изследвания на това направление на дейността във въгледобиваната промишленост в Казахстан определя избора на темата за изследване.

В тази връзка може да се заключи, че темата на дисертацията е сполучливо избрана. Тя е актуална и има голямо практическо приложение за Казахстан. В същото време тя е много комплексна и сложна и за разработването ѝ са необходими добра теоретична подготовка и аналитични способности.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературата

За целите на изследването докторантът е използвала общо 159 заглавия, преобладаващо от руски и казахстански автори, издадени между 1989г. – 2014 г. Проучени и използвани са стратегически документи и нормативни актове (11 бр.). Източниците са ползвани коректно, позоваванията са посочени прецизно под линия на съответната страница, което дава възможност за отличаване на личния принос на докторанта. Изложението е онагледено с фигури, таблици и диаграми (9 броя таблици, 18 броя фигури и 1 приложение), които са подходящо оформени и са посочени източниците за тяхното съставяне. Съдейки по заглавията, включени в библиографската справка може да се направи обосновано предположение, че тя е достатъчно разнообразна и богата, за да се осъществи задълбочено научно изследване по темата. Авторът подхожда добронамерено и обективно към използваните в хода на изследването източници, третиращи в различна степен отделни фрагменти и детайли от изследваната проблематика. Открояват се не само забелязаните слабости, но и се подчертават неоспоримите им научно-практически достойнства. Логично, библиографията на дисертацията е структурирана в няколко части: литературни източници (авторът ги нарича книги); нормативна уредба. Посоченото дава основание да се твърди, че докторантът познава литературата и постиженията в

предметната научна област, а това е предпоставка за откриване на нерешени проблеми, за систематизиране и оформяне на научни тези, за успешно провеждане на цялостно изследване.

3. Кратка аналитична характеристика на дисертационния труд

Предоставеният ми за рецензиране дисертационен труд с обем, 177 стр. (без приложението), съдържа увод, три глави, заключение, ползвана литература, приложение (общ обем 205 стр.). Съдържанието на всяка от главите е разпределено в три параграфа, като в края на всяка глава са направени изводи, които имат за задача да представят резултати от изследването, обобщения и оценки по разглежданата проблематика.

Структурата на дисертационния труд е класическа и отговаряща на изискванията за този тип изследвания.

В **увода** докторантът аргументира актуалността и значимостта на темата (стр. 3), дефинира обекта, предмета и изследователския проблем на изследването (стр. 5), както и докторската теза (стр. 5), формулира целта (стр. 6) и задачите на доктората (стр. 6), представя методологията (стр. 7-8) и ограниченията на изследването (стр. 8).

В **първа глава** авторът прави аналитичен обзор на заглавия, предимно от руски и казахстански автори, на значими характеристики на проектното управление и на основни концепции за изследване на конкурентоспособността на предприятията.

Във **втора глава** Динара Садикова анализира световните тенденции за управление на конкурентоспособността на предприятията във въгледобива. Прави се обща характеристика на конкурентоспособността на предприятията от т.н. приоритетни отрасли на Казахстан. Анализирани са конкурентните фактори за индустриално развитие на предприятията в Казахстан. Оценена е конкурентоспособността на въгледобивните предприятия.

Глава трета е опит да се очертаят релации проекти – конкурентоспособност. Показан е алгоритъмът на разработване на иновационния проект с цел повишаване на конкурентоспособността на предприятията. Коментирано е проектното финансиране за повишаване на конкурентоспособността на предприятията във въгледобива. Представен е концептуален модел за проектно управление за повишаване на конкурентоспособността на предприятията.

В **заключението** авторът е изложила основните научни **резултати**, получени от цялостното изследване на дисертационния труд.

Авторефератът е съставен според изискванията и отразява всички основни части от дисертацията. В съдържателно отношение посочените в автореферата приноси отразяват постиженията на докторанта.

Приносите имат характер на обогатяване и доразвиване на съществуващата теория и методология.

По проблемите, третиращи в дисертационния труд докторантът Динара Сиздикова е реализирала шест публикации в казахстански и чуждестранни издания. Тезите на дисертационния труд се открояват в публикациите по дисертационния труд. Това ми дава основание да констатирам, че проведеното дисертационно изследване, обобщените резултати и предложенията за приложението на постиженията на проектното управление в предприятията от въгледобива на Казанстан са лично дело на докторанта.

4. Обобщение на силните страни на дисертационния труд

Най-съществените **положителни страни** на дисертационния труд, са следните:

1. Дисертационният труд третира актуална и значима проблематика. Въз основа на теоретичното изследване и анализ са направени коментари и оценки относно възможностите за измерване на конкурентоспособността на

предприятията от възгледобива в Казахстан и инструмента на проектното управление за повишаването ѝ.

2. Дисертационният труд е информативен и демонстрира осведомеността на автора по проблемите на Казахстан, застъпени в анализа. Логическата последователност на изложението позволява на автора относително добре да аргументира своята концептуална схема.

3. В увода адекватно са представени актуалността на темата, обектът и предметът на дисертационното изследване, формулирани са целта и задачите на изследването, използваните методи за анализ, ограниченията, които си поставя авторът.

4. Подходът на Динара Сиздикова доказва изследователските ѝ умения. Тя познава проблемите на проектното управление на казахстанските предприятия, участва в разрешаването им, което е необходимо условие за успешното завършване на дисертационния труд.

7. Въпреки, че някои **фигури и таблици биха могли да бъдат форматиращи по-добре**, авторът коректно е посочила дали те са нейно дело или са адаптирани от други изследвания.

5. Използваните и анализирани литературни източници са достатъчни по обем и качество (159 литературни източника и 11 стратегически документи).

5. Научни и научно-приложни приноси

Като приемам по същество приносите, за които претендира докторанта, не съм съгласна с разпределението им в трите групи, а именно – научни, научноприложни и приложни. Те по-скоро са научноприложни и приложни, което е достатъчно за този тип дисертационно изследване. Намирам, че за посъществени силни страни в дисертационния труд могат да се приемат следните моменти:

1. Проследена е логическата връзка между понятия и категории, свързани с теорията и практиката на проектното управление, като са направени авторови

коментари и интерпретации относно същността на управлението на проектите, изработването и приложението на иновационни проекти и проектно финансиране в Република Казахстан.

2. Проучени, систематизирани и доразвити са теоретически и научно-методически положения и са формулирани препоръки за развитие и усъвършенстване на системата за проектно финансиране във въгледобивните предприятия на Казахстан, която функционира на икономическите и социалните параметри в страната.

3. Изведени са причинно-следствени зависимости на изследвани явления и процеси, влияещи върху някои страни от конкурентоспособността на въгледобивни предприятия в Казахстан въз основа на проектното управление.

4. Направен е сравнителен анализ на въгледобивни предприятия в Казахстан въз основа на открояване на приоритетни за Казахстан икономически сектори. Систематизирани и оценени са социалноикономически фактори, които влияят върху конкурентоспособността им.

С тези забележки, справката за приносите в дисертационния труд отразява резултатите и изводите, до които докторантът е достигнала в дисертационното си проучване. Приносите са нейно лично дело и могат да се характеризират като допълване и обогатяване на теорията и практиката.

6. Публикации по дисертационния труд

По проблемите на дисертационния труд докторантът Динара Сиздикова е публикувала самостоятелно 6 статии в различни издания, от които 2 в списания и сборници от научни конференции в Казахстан и 4 в Русия, Украйна и Чехия. В тези публикации се интерпретират проблеми, разработени в труда. Всички те отразяват отделни моменти от дисертацията и по този начин преди окончателното ѝ оформяне и защита са апробирани части от нея.

Публикационната активност на докторанта Динара Сиздикова оценявам положително.

7. Критични бележки и препоръки

Като вътрешен рецензент на дисертационния труд на Динара Сиздикова имах възможност неколнократно да представя критичните си бележки и препоръки. Намирам, че някаква част от тях са отстранени, а с други авторът се е съобразил и в известна степен е отчел в труда си. Но продължавам да отчитам като слабости на дисертацията по отношение на съдържанието, структурата, стила и форматирането някои от следните моменти:

1. Уводът включва необходимите елементи (актуалност, обект, предмет, изследователски проблем и т.н), но по мое мнение, те са представени малко формално. От специално прецизиране се нуждае тезата на дисертационния труд.

2. Въпреки авторовия коментар на теоретични постановки на конкурентоспособността, дискусиата е относително ограничена или поостаряла.

3. Съдържанието на труда, както и приносите в него, не обхващат равномерно цялата заявена в увода предметна област. Отделните глави не са свързани помежду си с ясна логическа връзка. Не е постигнат добър баланс между съдържателното изложение в главите и параграфите. Част от наименованията на главите и параграфите не отразяват в достатъчна степен изследователските проблеми и/или са твърде общо формулирани.

4. На места литературния обзор има по-скоро информативен, отколкото аналитичен характер, липсва с ясно изразено авторово становище. Освен това, намирам, че изводите биха могли да бъдат по конкретни по отношение на обективно постигнатите от докторанта резултати.

5. Все още са налице текстове, които са излишни или се повтарят, буквално или смислово, в различни части на дисертацията. Корекцията на стила и правописа, също, не е излишна.

6. Анализите, оценките, изведените проблеми и т.н. са основани преди всичко на литературно проучване. Липсва авторово емпирично изследване, което да потвърди, или да отхвърли изводите от тях. Предложеният от автора концептуален модел, както и участието на автора в съставянето на програма за иновационно развитие на казахстанско предприятие в сферата на възгледобива, отчасти, но не напълно нивелира този проблем.

7. Въпреки, че след последното обсъждане в обучаващата катедра, Динара Сиздикова е разширила обхвата на използваните заглавия, чиито автори са водещи световни изследователи на проектното управление и конкурентоспособността, информационните източници биха могли да се обогатят, като към тях се включат повече анализи и изследвания от последните две-три години, в т.ч. и такива публикувани в интернет пространството.

Посочените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на дисертационния труд и не се отразяват съществено върху общата ми положителна оценка за него. Те са насочени преди всичко към повишаване степента на неговата приложна полезност.

З А К Л Ю Ч Е Н И Е

Представеният от Динара Сиздикова научен труд е в съответствие с изискванията за придобиване на образователната и научна степен “доктор” на ЗРАСРБ, Правилникът за неговото приложение и Правилникът за придобиване на научни степени във Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”.

Налице са необходимите основания да оценя положително дисертационния труд на Динара Ибадолаевна Сиздикова и да предложа на научното жури да ѝ се присъди образователната и научна степен “ДОКТОР” по научна специалност „Икономика и управление”.

18.06.2017 г.

Рецензент:

/проф. д.с.н. Лоретта Парашкевова/